

**X. ULUSLARARASI
YUNUS EMRE SEVGİ
BİLGİ ŞÖLENİ BİLDİRİLERİ
(06-08 MAYIS 2010)**

**Hazırlayan
Prof. Dr. Erdoğan BOZ**

ESKİŞEHİR, 2011

SAYILAR VE YUNUS EMRE

Arş. Gör. Talip ÇUKURLU*

Bilindiği gibi edebiyatımızda harfler ve sayılarla ilgili meydana getirilen eserler hiç de küçümsenemeyecek boyuttadır. Hatta harflere ve sayılara takılıp kalan şahıslar ve akımlar da mevcuttur. Yunus tabii ki bu akım ve şahısların dışındadır. Fakat onun şiirlerinde, divanında ve Risaletü'n-Nushiyye adlı mesnevisinde sayılar sıkça kullanılmıştır.

Yunus Emre şiirlerinde düşüncelerini daha iyi anlatmak veya anlatmak istediği şeyin daha iyi anlaşılmasını ve benimsenmesini sağlamak için sayılara başvurmuştur (Ayan,1991). Zaman zaman da Yunus, söylediği sırların ehil olmayanlar tarafından anlaşılmasını için sözlerini adeta sayılarla şifrelemiştir.

Biz bu bildirimizde öncelikle sayı kavramının tarihi süreci üzerinde kısaca duracağız. Sonra Sayın Mustafa Tatçı'nın hazırlamış olduğu H Yayınlarından çıkan Yunus Emre Divanı'nı esas alarak incelediğimiz şiirlerden birer ikişer örnek vererek, bu şiirleri şu dört başlık altında tasnif edeceğiz:

1. Dini veya Tasavvufi Bir Anlamı İfade Eden Sayılar
2. Bir Gerçeği İfade Eden Sayılar
3. Yunus'un Bir Terkip Halinde Kullandığı Sayılar
4. Söz Gelimi veya Mübalağa İle Söylenmiş Sayılar

Son olarak da Yunus'un en çok kullandığı rakamların/sayıların istatistiğini vererek bildirimizi sonlandıracağız.

SAYI KAVRAMI

İnsanoğlu gündelik hayatının bir parçası olan sayıları önce soyut biçimde tasarlayamamış, sonraları yavaş yavaş doğada gözlemlediği benzerliklerden ziyade mesela bir tane koyun ile bir sürü koyun arasındaki farklılıktan hareketle tasavvur etmeye başlamıştır. Bu arada iki göz, iki kulak gibi çift

---

*ESOGÜ, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

şeyler dikkatini çekmiş ve bunlara karşılıklılık (mütekabiliyet) ilkesini uygulamıştır.

Başlangıçta soyutlaştıramadığı sayıları çeşitli malzemelerden yararlanarak ifade eden insanoğlu bunun için çakıl taşı, diş, tezek, küçük kemik ve sert meyve tanesi gibi maddeler kullanmış, bazen de bir ağaç veya kemik parçasına çentik atarak sayıları kaydetmiştir. Orta Avrupa'da yapılan arkeolojik bir kazıda ele geçirilmiş, üzerinde ellibeş çentik bulunan bir kurt kemiği bu konuda bir bilgi kaynağı oluşturmaktadır. Bu çentikler birinde yirmibeş, diğesinde otuz olmak üzere iki gurup halinde düzenlenmiştir ve her gurup tekrar beşli guruplara ayrılmıştır. ÖYLE ANLAŞILIYOR Kİ SAYI YAZIDAN ÖNCE BULUNMUŞTUR. Çünkü söz konusu çentikli kemik gibi insan eliyle yapılmış sayısal işaretler içeren nesnelere otuz bin yıl kadar geriye gitmektedir. Sayı kavramının ortaya çıkışının zamanımızdan 300 bin yıl önce başladığı ve bu gelişimin tek bir kişinin ya da topluluğun keşfi olmadığı kabul edilmektedir.

İlk insan ikiye kadar sayabilmiş, bundan fazlasına “çok” diyerek tek, çift ve çok kavramlarını çevresinde gördükleriyle birleştirmek suretiyle somut sayıyı düşünmüştür. Kuşun kanatlarıyla 2, yonca yapraklarıyla 3, memeli hayvanların ayaklarıyla 4 ve bir elin parmaklarıyla 5 ifade edilmiş ve böylece zamanla soyut sayı ve hesap kavramlarına ulaşılmıştır.

Erken çağlardan itibaren çeşitli alfabelerde sayıları göstermek için harflerden yararlanılmıştır. Mesela Yunan ve Kıptî harfleri, Roma rakamları bugün de kullanılan sayı işaretleridir.

Sayı saymaya genellikle on parmakla başladığından mevcut sayı sistemlerinin çoğu on tabanına dayanır. Mayalar, Aztekler, Keltler gibi bazı eski topluluklar ayak parmaklarını da sayma işinde kullandıklarından yirmi tabanını benimsemişlerdir. Yazının icat edildiği Mezopotamya'da ise sayıların tabanı altmıştı.

İslam dünyasında hesâb-ı Hindî veya hesâb-ı gubar denilen on tabanlı konumsal rakam sistemi kullanılmış ve bu rakamlar Batı'ya da “Arap rakamları” adıyla geçmiştir. Hint hesabı üzerine yazılmış ilk eser Hârizmî'nin (ö.232/847'den

sonra) *Kitâbü'l-Hisâbi'l-Hindî*'sidir. İslam dünyasında İLK DEFA sıfırla beraber Hint rakamlarının ve ondalık konumlu sayı sisteminin kullanılmış olması eserin en önemli özelliğidir. Batılı matematikçiler, Roma döneminden beri kullandıkları hesap sistemi yerine konumsal ve on tabanlı olan Hint hesabını kullanmayı bu eserden öğrenmişler ve bu sisteme Hârizmî adından türettikleri “algorism” adını vermişlerdir.

Antik uygarlıkların çoğunda sayılarla nesnelere arasında sembolik bir bağ kurulmuştur. Bu tür sembolizm izleriyle mitolojilerde ve günümüzün bâtil inançlarında karşılaşılmaktadır.

(Hurufilerin öncesi) Bazı sayıları diğerlerinden farklı görenek özellikleriyle ilk ilgilenenler Pisagorcular'dır (m.ö. VI. yüzyıl). “Her doğal nesnenin bir sayı, her şeyin aslının sayı olduğu” şeklindeki felsefi görüşleri çerçevesinde sayılara çeşitli güç ve anlamlar yükleyen pisagorcular ikiye özel bir önem vermişlerdir. Çünkü iki, evrende mevcut olan çiftleri ifade ediyordu. Evrende on tane (bir ve çok, tek ve çift gibi.) karşıt çift olduğuna inandıklarından “on”u mükemmel kabul etmişlerdir. Sayısal problemlerin eğlendirici değerini özellikle Hintli matematikçiler farketmişler ve geliştirmişlerdir. Onların başında gelen Brahmagupta'nın (ö.660) şiir biçimindeki problemlerden oluşturduğu *Lilavati* (güzel) adlı kitabında güttüğü amaç insanlara hoşça vakit geçirtmektir (TDV İslam Ans. sayı maddesi cilt 36, s.212-213).

YUNUS EMRE DİVANINDA SAYILARIN KULLANIMI¹

1.Dini veya Tasavvufi Bir Anlamı İfade Eden Sayılar:

Yunus'un en çok kullandığı rakam 1'dir. Yunus her fırsatta Allah'ın birliğinden bahseder ve Allah'a ortak koşanları eleştirir. Özellikle farkında olmadan “şirk-i hafî” yapan ham sofular onun muhatabıdır:

Bizi biz koyalum anlar biz olalum

Birliği tuyanlar ikilik koyalar

62*7

¹ Beyitlerin yanlarındaki yıldız işaretine kadar olan rakamlar, Sayın Mustafa Tatçı'nın Yunus Emre Divanı'ndaki şiirlerin numaraları; yıldızdan sonraki rakamlar ise o şiirdeki beyitlerin numaralarıdır.

Geçdüm hod-bîn ilinden el çekdüm dükêlinden
Ol **ikilik bâbından birliğe** bitüp geldüm 181*3

Lâ-şerîkden okursın sonra şerîk katarsın
Bire iki dimegi kimden fetvâ dutarsın 248*16

2 rakamı ise daha çok Allah'a ortak koşmayı ifade etmek için kullanılmıştır. Bazı beyitlerde ise dünyada ab-ı hayat içtiği için hala yaşadığı düşünülen Hızır ve İlyas (A.S.)'dan bahseder:

Gönlinde **ikilik** tutan ol metâ'ı bunda satan
Yarın Cehennem'de yatan bunda namâz kılmayandır 99*5

İkilikden geçemedün hâli kâlden seçemedün
Hak'dan yana uçamadun fakîlik oldu sana fak 181*4

Yûnus Emre bu dünyâda **iki kişi** kalur dirler
Meger Hızır-İlyâs ola Âb-ı Hayât içmiş gibi 388*7

Yunus 3 rakamını da çeşitli tasavvufi terimleri ifade etmek için kullanmıştır. Mevâlid-i Selâse (Bitki-Maden-Hayvan), Üç akıl (Akl-ı Küll, Akl-ı Cüz, Akl-ı Maaş), Üç ilim (İlm-i Zâhir, İlm-i Bâtin, İlm-i Hakikat) bunların başlıcalarıdır. Fakat bunları daha çok terkip halinde kullandığı için, üçüncü başlık altında vereceğiz. Yunus Hak'ın didarını göremeyecek olan 3 kişinin olduğunu söyler. Bir beytinde ise akşam namazının 3 rekatlık farzından bahseder.

Ahşam durur **üç farîza** tagca günâhun arıda
Eyü 'amellerün sinde şem ü çerâg olsa gerek 136*6

Bu dünyede **üç kişi** Hak dîdârın görmeye
Bir dikçi bir kovcı biri gammâzdur beşe 293*5

Tanlacak turı gelgil elüni suya urgıl
Üç kez salâvât virgil andan bakgıl güneşe 341*2

4 rakamı genellikle Anâsır-ı Erbaa (Hava-Su-Toprak-Ateş) 'y1, 4 Kapı (Şeriat-Yarikat-Hakika-Marifet)'y1, 4 büyük melek (Azrail, Cebrail, Mikail, İsrail)'i ifade etmektedir. Yunus cenaze namazındaki 4 tekbirden de bahsetmiştir:

Yidi deniz ü **dört ırmak** seni mismil eylemeye
Çünkü işün o Hakk'ıla olmadısa kaldun ırmak 128*6

'Azrâîl gökden inde bir avuç toprak aldı
Dört ferişte yogurdu bir peygamber eyledi 355*5

Oglan gider dânişmâna saladur dosta düşmâna
Şol dört tekbîr namâzıla (vaktum) tamâm kılâm birgün 241*3

Dervîşün **dört yanında dört ulu kapu** gerek
Kancaru bakarısa gündüz ola gicesi 351*8

Dört hâl içinde dervîş gerek siyâset çeke
Menzile irmez kalur yol eri yuvacası 351*10

Dört kapudur kırk makâm yüz altmış menzili var
Ana irene açılır vilâyet derecesi 351*13

Yunus 5 rakamını çoğunlukla 5 vakit namazdan bahsetmek için kullanmıştır:

Biş vakt tertîbümüz bir vakte geldi
Biş bölük oluban kim kıla tâ'at 20*3

Müslmânâm diyen kişi şartı nedür bilse gerek
Tanrı'nun buyrugın tutup **biş vakt namâz** kılsa gerek 136*1

Her kim bu sözden almadı **biş vakt namâzı** kılmadı
Bilün müslmân olmadı ol Tamu'ya girse gerek 136*8

Evünde helâlüne **biş vakt namâz** öğretgil
Ögüdün dutmazısa yazugı yokdur boşa 341*4

6 rakamı ise, 6 yön (şey cihet) ve dünyanın altı günde yaratılmasının anlatıldığı şiirlerde kullanılmıştır:

Rızk-ı 'ömri tamâm eyledi henüz Şey cihet olmadın tutduğı kisvet	19*4
Ezelî bünyâd urdu altı günde dünyâ toldı İsrâfil'e buyurdu dem evliyâ demidür	85*2
Terk idem nârıla hâki bâdı nârı aslına Şey cihetde ben çıkam bî-ten olam bî-cân olam	201*22
Evvelki bünyâd oldu altı kez dünyâ toldı Yidincisi buyıdı bu Âdem yaratıldı	367*7

7 rakamı daha geniş bir alanda kullanılmıştır. 7 gök, 7 yer, 7 yıldız, 7 iklim, 7 deniz, 7 cehennem, nüceba denilen ve her biri bir iklimden sorumlu olan yediler... 8 ise sadece sekiz kat cennet'ten bahsedilen beyitlerde kullanılmıştır:

Yidi veyil Tamu'sını kül eyler 'âşıklar âhi Kasd ider sekiz uçmagı nûr ide nûra katmaga	1*9
Sekiz Uçmagın Hûrîsi eger bezenüp geleler Senün sevgünden özgeyi gönlüm hîç kabûl itmeye	3*11
Sen ana ümmet oligör o seni mahrûm komaz Her kim anun ümmetidür sekiz Cennet yiridür	81*4
Kişi bile söz demini dimeye sözün kemini Bu cihân Cehennem'ini sekiz uçmagı ide bir söz	102*5
Yidi gök yidi yiri tagları denizleri Uçmagıla Tamu'yı cümle vücûdda bulduk	133*3
Gice ile gündüzi gökde yidi yıldızı Levhde yazılan sözi cümle vücûdda bulduk	133*4

Yidinci kat yirlerde (ben) sekizinci kat göklerde (ben)
Bu söylenen dillerde (ben) hükmi tamâm kılan benim 212*3

Yidi Tamu didükleri katlanmaya bir âhuma
Sekiz uçmak eglemeye bunda niye egleneyin 250*5

Yunus 12 burcu ifade eden ve her biri bir burçtan sorumlu olan, nükeba denilen 12'lerden, 12 ırmak'tan, 12 hücre'den; Allah'a ulaşmak için 77 perdenin aşılmasının gerekliliğinden; Peygamberimiz'in konuştuğu 90 bin kelimededen; yeryüzüne gönderilen 124 bin peygamberden; Nuh Aleyhisselam'ın 1000 yıl cefa çekmesinden vb. dini tasavvufî olaylardan da çeşitli beyitlerinde bahsetmiştir:

Anda beni cân eyledi et ü sünük kan eyledi
Dört on günü diyicegez degirtmege düşdi gönül 152*2

'Işk şerbetinden içdüm **on iki** ırmak geçdüm
Denizler bendin deşdüm 'ummândan taşup geldüm 181*7

On ikidür hücresi **yidi dervâzesi** vardır
Anda iki dilber var bilmezsin ki sorasın 250*4

'Alf'yile urdum kılıç Ömer'ile 'adl eyledüm
On sekiz yıl Kâf Tagında Hamza'yla meydândayıdum 168*11

Kırk kişi bir agacı tagdan indürimeye
Yâ bunca mürîd muhib Sırât niçe geçesi 351*11

Dört kapudur kırk makâm yüz altmış menzili var
Ana irene açılır vilâyet derecesi 351*13

Kırk beşinde sûret döner kara sakala ak iner
Bakup şeybetin göricek yoldurmaga düşdi gönül 152*10

Yitmiş yidi perde var dostunu arzûlama Yidisinden geçmedin yakîn arzû kılursın	255*6
Otuzı gözde durur otuzı gönüldedir Onun dahı bilmedin görmek arzû kılursın	255*7
Bu çizginen gökleri tahte's-serâ yirleri Yitmiş bin hicâbları cümle vücûdda bulduk	133*2
Toksan bin kelimesi otuz bin 'âm u hâsı Otuz bin hâslarına otuz bin sırr içinde	305*7
Toksan bin Hak kelâmını söyleşecek Habîb'ile Otuz bini sırr olıcak ben ol sır olandayıdu	169*10
Buyruğın tutmazısan Âdem'leyin Üç yüz yılda yaşunı dindürmeye	326*3
Dört yüz kırk dört tabakât evliyâya Virilmiş anlara kerâmetün var	48*14
Bin yıl cefâ çekmeyince Nûh gibi Tûfânında gemiye bindürmeye	326*4
Her kapuda bir kişi yüz bin çerisi vardur 'İşk kılıcın kuşanup cümle kırasum gelür	46*4
Yüz bin yigirmi dört bin güzide peygamberler Ümmetine buyurmuş dem evliyâ demidür	85*4
Bu yüz yigirmi dört bin nebîlerle Bile Mi'râc u Tûr münâcâtun var	48*12
Altı bin altı yüz altmış altı Okınur halk üzere âyetün var	48*15
Altı bin yidi yüzi yıldan geçen Âdem'i Dile getürdi Yûnus söz muhtasâr eyledi	356*25

Kırk bin kırk dört tabakât meşâyih evliyâlar
Dört kapudur kırk makâm dem evliyâ demidür 85*3

Son olarak Yunus'un bulmaca gibi sayıları art arda getirerek oluşturduğu beyitleri vererek diğer bölüme geçeceğiz. Yunus bu rakamları söz gelimi mi söyledi, yoksa her birinin bir anlamı var mı konusunu işin erbabına bırakarak; 7 atanın 7 kat gök, 4 ananın anasır-ı erbaa, ata ve ananın bir olması, bunları elinde tutan Allah'ın birliği şeklinde yorumlayabiliriz. Diğer beyitteki 7'nin 7 kat gök; 2'nin senlik-benlik iddiası; 18'in onsekiz bin âlem; 12'nin oniki burç, oniki ırmak olduğu düşünülebilir. Sonuç olarak Yunus'un burada, bütün zahirden ve şekilden geçip O'nu bulduğunu söylemeye çalıştığı söylenebilir.

Atamı yidi dirler anamı dört bilürem
Atam anam birimiş niçün gussa yudaram 220*5

Yidiyle ikiden on sekizden on dördten
On ikiden on birden öte adım ataram 220*6

Bir ile iki üç dördile biş ü altı
Yidi sekiz tokuzı cümle vücûdda bulduk 133*7

2. Bir Gerçeği İfade Eden Sayılar:

Yunus beyitlerinde meydana gelmiş bazı olaylardan da bahsetmiştir. Hz. Muhammed'in üç kez zehirlenmesi, dört mezhebin mevcudiyeti, Kur'anda 6666 ayet olması, Kur'an'ın yedi kıraat üzerine okunması vb. beyitleri bu başlık altına dâhil edebiliriz. Fakat bakış açısına göre, 6666 ayet, 5 vakit namaz "Dini ve Tasavvufi Sayılar" başlığı altında da incelenebilir.

Muhammed'e kâfirler üç kez agu virdiler
Birin kuzuyla yidi ikın aşın üstine 321*5

Topragı kadarladı sûreti hat bağladı
Durgurdı dört âleti adın insân eyledi 358*3

- Dört mezhebün 'âşıkıyam yidi mezheb geçdi cânum**
Kogıl beni söyletmegil bu yollarda uyanayın 268*4
- Biş vakt tertîbümüz bir vakte geldi**
Biş bölük oluban kim kıla tâ'at 20*3
- Okıdun **yidi mushafı** tâ'at gösterürsün sâfi
Çünkü 'amel eylemedün gerekse var yüz bin okı
366*5
- Yıl **on iki ay** 'ışk odı içümde uş yanup durur
Yandugunca artar kokum devrüm geçüp solmaz benüm 214*6
- Yitmiş iki** millete birligile bakmayan
Şer'ile evliyâsa hakikatde 'âsîdür 29*4
- Degülem kâl ü kılde yâ **yitmiş iki** dilde
Yad yok bana bu ilde anda bilişüp geldüm 181*2
- Otuz iki incü** bitmiş *mercân* içinde i cânum
Kıymeti a'lâ incüden aklıgı da incüden ak 132*3
- Altı bin altı yüz altmış altı**
Okınur halk üzere âyetün var 48*15
- Cübbe vü hırka taht u tâc bular virürler 'ışka bâc
Dört yüz mürîd ü elli hac terk eyledi 'Abdü'r-rezzâk 130*5
- On iki bin hadîsi cem'** eyledi Mustafâ
Anı işitdün meger şerh ile söz satarsın 248*7

3. Yunus'un Bir Terkip Halinde Kullandığı Sayılar:

Yunus bazı meseleleri anlatırken, konunun daha iyi anlaşılması için konuyu temsillerle anlatmıştır. Özellikle tasavvufi kavramlarla ve seyr ü sülûk ile ilgili mefhumlar, Yunus'un terkip halinde kullandığı sayılara örnek oluşturmuştur.

Yunus can, din, iman ve nefsi birer insana benzetmiştir. Can'a yoldaşlık; din'e vefadarlık; iman'a sırdaşlık; nefse de düşmanlık vasıflarını yüklemiştir:

Dört kişidür yoldaşum vefâ-dârum râz-daşum
Üçile hoşdur başum birine buşup geldüm 181*4

Ol dördün birisi cân biri dîn biri îmân
Biri nefşümdür düşmân anda savaşup geldüm 181*5
* *

Başka bir beyitte ise Yunus, dünyayı üç tane çıkış kapısı olan büyük bir şehre benzetmiştir. Bu kapılardan biri Cennet'e, biri Cehennem'e çıkmaktadır. Diğer kapı ise doğrudan Hakk'ın dergahına açılır:

Bu dünyânun meseli bir ulu şâra benzer
Velî bizüm ömrümüz bir tîz bâzâra benzer 69*1

Bu şârdan üç yol çıkar biri cennet biri nâr
Birininün arzûsı maksûd dîdâra benzer 69*7
* *

Yunus bu şiirde ise, Hakk'a ulaşabilmek için hangi merhalelerden geçilmesi gerektiğini sayılardan da yardım alarak anlatmıştır:

242

1 Sûretten gel sıfata yolda safâ bulasın
Hayâllerde kalmagıl yoldan mahrûm kalasın

2 Bu yolda 'acâib çok sen 'acâib anlama
'Acâib anda ola dost yüzini göresin

3 'Işk kuşağın kuşangıl dostun yolını vargıl
Mücâhede çekersen müşâhade idesin

4 Bundan 'ışkun şehrine **üç yüz deniz** geçerler
Üç yüz deniz geçübün **yidi Tamu** bulasın

5 **Yidi Tamu**'da yangıl her birinde kül olgıl
Vücûdun anda kogıl ayruk vücûd bulasın

6 Hakîkâtür Hak şârı **yididür kapuları**
Dergâhında **yüz dürlü** gerek kudret göresin

7 **Evvelki kapusında** bir kişi durur anda
Sana eydür teslîm ol gel miskînlik bulasın

8 **İkinci kapusında iki arslan** vardır anda
Niçeleri korkutmuş olmasın kim korkasın

9 **Üçüncü kapusında üç evren** vardır anda
Sana hamle iderler olmasun kim dönesin

10 **Dördüncü kapusında dört pîrler** vardır anda
Bu söz sana rumûzdu gör kim delîl bulasın

11 **Beşinci kapusında biş ruhân** vardır anda
Dürlü metâ'lar satar olmasun kim alasın

12 **Altıncı kapusında bir Hûr** oturur anda
Sana eydür gel berü olmasun kim varasın

13 Çün kim anda varasın ol Hûrîyi alasın
Bir vâyeden ötürü yoldan mahrûm kalasın

14 **Yidinci kapusında yidiler** oturur anda
Sana kurtuldun dirler gir dost yüzün göresin

15 Çün içerü giresin dost yüzünü göresin
Ene'l-Hak şerbetini dost elinden içesin

16 Şu didüğüm kelecî vücûddan taşra degül
Tefekkür kılurısan cümle sende bulasın

17 Yûnus işbu sözleri Hak varlığından eydür
İsterisen kânını miskînlerde bulasın

*

*

Dost'a ulaşmak isteyenlere gereken 7 çeşit vasıftan da
bahseder Yunus:

298 .

1 Vâsf-ı hâlin eydiserem vuslat hâlin bilenlere
Yidi dürlü nişân gerek hakîkate irenlere

2 Bu **yidisinden** birisi eksük olursa olmaya
Birisi eksük gerekmez bu sarp yola varanlara

3 **Evvel nişânı** bu durur yirmeye cümle milleti
Yirenler kaldı yirini yir degmedi yirenlere

4 **İkinci nişânı** budur hîç nefsinî semirtmeye
Zinhâr siz andan olmanız nefsinî kul olanlara

5 **Üçüncü nişânı** budur cümle heveslerden geçe
Hevesler eri yolda kor yitemez yol varanlara

6 **Dördüncü nişânı** budur dünyâdan münezzeh ola
Dünyâ seni sayru eyler ne kul kaysı sayrulara

7 Yûnus **yidi nişân** didi evet **üçini** gizledi
Anı dahı eydivirem gelüp halvet soranlara

4. Söz Gelimi veya Mübalağa İle Söylenmiş Sayılar:

Üç güne dek oturalar hep işünü bitüreler
Ol dem dile getüreler ayruk kimse anmaz ola 358*7

Bir garîb ölmüş diyeler
Üç gündən sonra tuyalar
Sovuk suyıla yuyalar
Şöyle garîb bencileyin 277*6

Beş karış bez durur tonum ilan-çıyan yiye tenüm
Yıl geçe obrıla sinüm unıdıluþ kalam birgün 241*4

Nefse uyup **biş parmagun** bir kezden iltme agzuna
Kes birisin vir miskîne gerek olur unutmagıl 159*5

Bir **kılı kırk yardılar** birin yol gösterdiler
Bu mülke gönderdiler o yola düşüp geldüm 181*6

Okıdun yidi mushafı tâ‘at gösterürsün sâfi
Çünkü ‘amel eylemedün gerekse var **yüz bin** okı 366*5

Bin kez hacca vardunısa **bin kez** gazâ kıldunısa
Bir kez gönül sıdunısa gerekse **yüz yıl** yol dokı 366*6

Gökden inen dört kitâbı günde **bin kez** okurısan
Erenlere münkirisen dîdâr irak senden yana 10*4

Togrı yola gitdünise er etegin tutdunısa
Bir hayır da itdünise **birine bindür** az degül 166*5

Şol bal ağızdan kelecı **yüz bin** şekerden tatludur
Söyler olursa bu dilün deprenür olsa ol tudak 358*2

Sekiz Uçmak ‘arz olursa **yitmiş bin Hûrî** gelürse
Aldamaya bu cânımı bunda nite aldanayın 268*4
*

Son olarak Yunus’un “buçuk”u bazen bir zaman dilimi
bazen de bir değer yargısı olarak kullandığını görürüz:

Dostdur bizi okıyan üstümüze şakıyan
Şimd’**üç buçuk** okıyan derin dânişmân olur 58*2

Bu vücûdum şehrinde **buçuk** pûlluk uçuk yok
‘Amelüm mahalleri ser-te-ser kalmış issuz 106*2

Münkir ile müdde’iyi sayma **buçuga** koyanı
Git ahûra tak buları her kim (ki) ‘aşık-bâz degül 166*4

Cümle ‘âlem terkin urup ben dost terkin urımazam
Andan ayru **buçuk** sâ‘at ben ansuzın durımazam 174*1

İçerüme bakarsan **buçuk** pulluk nesne yok
Taşramun gavgâsından ‘âlemler tolmış benüm 225*7

**YUNUS'TA EN ÇOK KULLANILAN
RAKAMLARIN İSTATİSTİKLERİ²**

<i>bir</i>	682
<i>iki</i>	82
<i>üç</i>	35
<i>Dört</i>	61
<i>Beş (biş)</i>	18
<i>Altı (şeş)</i>	13
<i>Yedi (yidi)</i>	57
<i>Sekiz</i>	21

defa kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

AKDEMİR, Yaşar (2007). **Yunus Emre’de Türkçe**, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AYAN, Hüseyin, “**Yunus Emre’de Sayıların Sırrı**”, Yunus Emre, Dünya Sevgi Yılı Kongresi ve Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri, Eskişehir 15-17 Şubat 1991

DEMİRCİ, Mehmet (1991). **Yunus Emre’de İlahi Aşk ve İnsan Sevgisi**, Ank: Selçuk Yay.

DEVELLİOĞLU, Ferit (2001). **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara: Aydın Yay.

² AKDEMİR, Yaşar (2007). “Yunus Emre’de Türkçe” Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.176.

TATÇI, Mustafa (2008). **Yunus Emre Divanı -Tenkitli
Metin-**, İst: H Yay.

_____ (2008). **Yunus Emre Divanı -
İnceleme-**, İst: H Yay.

TATÇI, Mustafa- ÖZBAY, Hüseyin (1991). **Yunus
Emre İle İlgili Makalelerden Seçmeler**, Ank: Kültür
Bakanlığı.

TDK (2005). **Türkçe Sözlük**, Ank.